

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ЛІНГВОКУЛЬТУРОЛОГІЇ

УДК 811.134.81'4

*Стаття надійшла до редакції [Article received /**Статья поступила в редакцию]* – 30.05.2018 р.*Перевірено на плагіат [Checked for plagiarism / Проверено на плагиат]* – 06.06.2018 р.*Оригінальність тексту [The originality of the text / Оригинальность текста]* – 83.82 %<http://doi.org/10.17721/2663-6530.2018.34.17>ТВОРЧИСТЬ ХОРХЕ ЛУІСА БОРХЕСА В КОНТЕКСТІ КУЛЬТУРИ
МОВИ*Інна Анатоліївна Наваренко (м. Київ, Україна)**inavarenko@ukr.net*

кандидат філологічних наук, доцент кафедри іспанської та французької філології

Київський національний лінгвістичний університет

(Міністерство освіти і науки України)

03680, м. Київ, Велика Васильківська, 73

Стаття присвячена дослідженню творчості Х. Л. Борхеса у контексті культури мови. У роботі аналізуються способи концептуалізації дійсності, формування та репрезентації знань про світ в контексті національної самобутності, а також спосіб сприйняття й осмислення людиною світу за допомогою мови. Формулюється настанова досліджувати мову в тісному зв'язку з мисленням, свідомістю, пізнанням, культурою, світоглядом як окремого індивідууму, так і мовного колективу, до якого він належить.

Визначено особливий інтерес сучасної когнітивної лінгвістики до визначенню мовної ідентичності як сукупності механізмів породження, розуміння мови і її зберігання національній свідомості, тобто розкриття механізмів національної культури і культури індивідуума, що характеризують загальний процес мовної діяльності людини.

Висвітлена роль мовної свідомості, під яким розуміють знання суб'єкта про навколишній світ і самого себе.

Дослідницький інтерес викликає творчість аргентинського письменника і мислителя Хорхе Луїса Борхеса, який піднімає проблему існування культури Латинської Америки взагалі й одночасно відчуває себе спадкоємцем всіх культур

(Current issues in linguocultural studies)

Jorge Luis Borges's creative writings in the context of language culture (in Ukrainian) [Tvorchist' Horhe Luisa Borhesa v konteksti kul'tury movy]

© Navarenko I. A. [Navarenko I. A.] inavarenko@ukr.net

ПРОБЛЕМИ СЕМАНТИКИ, ПРАГМАТИКИ ТА КОГНІТИВНОЇ ЛІНГВІСТИКИ
[ПРОБЛЕМЫ СЕМАНТИКИ, ПРАГМАТИКИ И КОГНИТИВНОЙ ЛИНГВИСТИКИ]

Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Україна
 [Киевский национальный университет имени Тараса Шевченко, Украина]

<http://philology.knu.ua/node/318>

американського континенту, не зменшує роль аргентинців у світовій культурі.

Проза Борхеса – це світ метафоричних символів, який він створив у своїх творах, у вигляді лабіринтів бібліотеки, де головними текстовими співвідношеннями є: природа – культура, Бог – людина, знання – віра, книга – мова, Бібліотека – Всесвіт. Уява в розумінні Борхеса виступає не тільки засобом функціонування творчого процесу, але і як джерело натхнення й опори в моральному аспекті справжнього людського життя, а буква, слово, книжка – це ті кодові ключі, завдяки яким людина пізнає світ.

Ключові слова: когнітивна лінгвістика, концептуалізація дійсності, культура мови, метафоричний символ, мовна свідомість, національна культура, національна свідомість, світогляд.

**JORGE LUIS BORGES'S CREATIVE WRITINGS IN THE CONTEXT
OF LANGUAGE CULTURE**

Inna A. Navarenko (Kyiv, Ukraine)
 inavarenko@ukr.net

PhD (Philology), associate professor of Department of Spanish and French Philology
 Kyiv National Linguistic University
 (Ministry of Education and Science of Ukraine)
 73 Velyka Vassylkivska Str., Kyiv, Ukraine, 03680

The article is devoted to the study of the work of H. L. Borges in the context of the culture of speech. The paper analyzes ways of conceptualizing reality, the formation and representation of knowledge about the world in the context of national identity, as well as the way people perceive the world through language. Formulated setting to explore the language in close connection with the thinking, consciousness, cognition, culture, worldview as an individual and the language team to which he belongs.

The special interest of modern cognitive linguistics to the definition of linguistic identity as a set of mechanisms for generating, understanding and storing it in the national consciousness, that is, disclosing the mechanisms of national culture and the culture of an individual, characterizing the general process of human language activity, is defined.

The role of linguistic consciousness is highlighted, by which one understands the subject's knowledge of the world and oneself.

(Актуальні питання лінгвокультурології [Актуальные вопросы лингвокультурологии])
Творчість Хорхе Луїса Борхеса в контексті культури мови (Українською) [Творчество Хорхе Луїса Борхеса в контексте культуры речи (На укр. яз.)]

© *Наваренко І. А. [Наваренко И. А.]* inavarenko@ukr.net

PROBLEMS OF SEMANTICS, PRAGMATICS AND COGNITIVE LINGUISTICS
[PROBLEMY SEMANTYKY, PRAHMATYKY TA KOHNITYVNOI LINHVISTYKY]

Taras Shevchenko National University of Kyiv, Ukraine

<http://philology.knu.ua/node/318>

Research interest is the work of Argentine writer and thinker Jorge Luis Borges, who raises the problem of the existence of Latin American culture in general and at the same time feels like the heir to all cultures of the American continent, without diminishing the role of Argentines in world culture.

Borges prose is a world of metaphorical symbols that he created in his works in the form of library labyrinths, where the main textual relationships are: nature – culture, God – man, knowledge – faith, book – language, Library – Universe. Imagination in the understanding of Borges is not only a means of functioning of the creative process, but also as a source of inspiration and support in human life, and the letter, word, book – these are the code keys through which a person knows the world.

Keywords: cognitive linguistics, conceptualization of reality, culture of speech, metaphorical symbol, language consciousness, national culture, national consciousness, worldview.

**ТВОРЧЕСТВО ЛУИСА БОРХЕСА В КОНТЕКСТЕ КУЛЬТУРЫ
РЕЧИ**

Инна Анатольевна Наваренко (г. Киев, Украина)
 inavarenko@ukr.net

кандидат филологических наук, доцент
 кафедры испанской и французской филологии
 Киевский национальный лингвистический университет
 (Министерство образования и науки Украины)
 03680, г. Киев, Большая Васильковская, 73

Статья посвящена исследованию творчества Х. Л. Борхеса в контексте культуры речи. В работе анализируются способы концептуализации действительности, формирования и репрезентации знаний о мире в контексте национальной самобытности, а также способ восприятия и осмысления человеком мира посредством языка. Формулируется установка исследовать язык в тесной связи с мышлением, сознанием, познанием, культурой, мировоззрением как отдельного индивидуума, так и языкового коллектива, к которому он принадлежит.

Определен особый интерес современной когнитивной лингвистики к определению языковой идентичности как совокупности механизмов порождения, понимания речи и ее хранения в национальном сознании, то есть

(Current issues in linguocultural studies)

Jorge Luis Borges's creative writings in the context of language culture (in Ukrainian) [Tvorchist' Horhe Luisa Borhesa v konteksti kul'tury movy]

© Navarenko I. A. [Navarenko I. A.] inavarenko@ukr.net

ПРОБЛЕМИ СЕМАНТИКИ, ПРАГМАТИКИ ТА КОГНІТИВНОЇ ЛІНГВІСТИКИ
[ПРОБЛЕМЫ СЕМАНТИКИ, ПРАГМАТИКИ И КОГНИТИВНОЙ ЛИНГВИСТИКИ]

Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Україна
 [Киевский национальный университет имени Тараса Шевченко, Украина]

<http://philology.knu.ua/node/318>

раскрытие механизмов национальной культуры и культуры индивидуума, характеризующие общий процесс языковой деятельности человека.

Освещена роль языкового сознания, под которым понимают знания субъекта об окружающем мире и самом себе.

Исследовательский интерес вызывает творчество аргентинского писателя и мыслителя Хорхе Луиса Борхеса, который поднимает проблему существования культуры Латинской Америки вообще и одновременно чувствует себя наследником всех культур американского континента, не уменьшая роль аргентинцев в мировой культуре.

Проза Борхеса – это мир метафорических символов, который он создал в своих произведениях в виде лабиринтов библиотеки, где главными текстовыми соотношениями являются: природа – культура, Бог – человек, знание – вера, книга – язык, Библиотека – Вселенная. Воображение в понимании Борхеса выступает не только средством функционирования творческого процесса, но и как источник вдохновения и опоры в человеческой жизни, а буква, слово, книга – это те кодовые ключи, благодаря которым человек познает мир.

Ключевые слова: когнитивная лингвистика, концептуализация действительности, культура речи, метафорический символ, языковое сознание, национальная культура, национальное сознание, мировоззрение.

У когнітивній лінгвістиці категорії культури мови, мовної ідентичності включені в парадигму, що спрямована на розгляд способів концептуалізації дійсності, формування та репрезентації знань про світ в контексті національної самобутності, а також визначає спосіб сприйняття й осмислення людиною світу за допомогою мови. Так формулюється настанова досліджувати мову в тісному зв'язку з мисленням, свідомістю, пізнанням, культурою, світоглядом як окремого індивідуума, так і мовного колективу, до якого він належить.

Особливий інтерес для сучасної когнітивної лінгвістики становить мовна ідентичність – сукупність механізмів породження, розуміння мови і зберігання мови у національній свідомості, тобто розкриття механізмів національної культури і культури індивідуума, що характеризують загальний процес мовної діяльності людини. Формулювання принципів антропоцентричності й антропоморфності мови визначило не тільки новий аспект лінгвістичних пошуків, а й сприяло новому розумінню і трактуванню таких традиційних лінгвістичних понять, як знак, значення, смисл, поняття тощо (Н. Д. Арутюнова, А. Вежіцька, В. І. Карасик, Д. С. Лихачев, С. Г. Воркачев та ін.).

Окреме місце з-поміж цих категорій посідає феномен мовної свідомості,

(Актуальні питання лінгвокультурології [Актуальные вопросы лингвокультурологии])
Творчість Хорхе Луїса Борхеса в контексті культури мови (Українською) [Творчество Хорхе Луїса Борхеса в контексте культуры речи (На укр. яз.)]

© *Наваренко І. А. [Наваренко И. А.] inavarenko@ukr.net*

під яким розуміють знання суб'єкта про навколишній світ і самого себе.

Під мовною свідомістю розуміють: механізм управління мовною діяльністю, який формує, зберігає та перетворює мовні знаки, правила їх поєднання й уживання; мовну картину світу, тобто образи свідомості, матеріалізовані в мовних знаках; ставлення людини до мови та її елементів, а також мовної діяльності (П. П. Гнатюк).

Мовну свідомість досліджують у зв'язку з мовною особистістю, національною ментальністю, стратегією й тактикою мовленнєвої поведінки.

Лінгвістів цікавлять закономірності формування й функціонування мовної свідомості у внутрішньому та міжкультурному етнічному середовищі, специфіка мовної свідомості представників різних соціальних, професійних, вікових і статевих груп, реконструкція мовної свідомості минулих епох тощо.

Український лінгвіст Г. В. Ейгер виділив такі функції мовної свідомості: відображальну, яка створює мовну картину світу й виражається в мовних значеннях, мовних формах і типах зв'язку між словами; оцінну (з урахуванням різних аспектів оцінки); орієнтувально-селективну, що забезпечує орієнтування в ситуації з метою вибору мовних засобів; інтерпретаційну, яка реалізується у двох аспектах – внутрішньомовному і міжмовному (в обох випадках ідеться про інтерпретацію мов. явищ); регулятивно-керівну, що виступає у вигляді механізмів зворот, зв'язку (здійснює контроль за мовленнєвими операціями і забезпечує оцінку висловлення з погляду відповідності чинним нормам).

Актуальність та новизна дослідження: Останнім часом лінгвісти усе частіше звертаються до вивчення історично зумовлених зрушень у розумінні і сприйнятті творів культури. Так Х. Л. Борхес своєю творчістю зумовив швидкий розвиток таких областей культурологічного знання, як герменевтика і семіотика. Адже саме з послідовно семіотичної точки зору він пропонує розглядати весь світ як текст, як єдину книгу, яку потрібно прочитати і розшифрувати. Тому актуальність обраної теми визначається новим осмисленням традиційних проблем семантики тексту з позиції когнітивного підходу і культурологічної детермінованості.

Мета та зумовлені нею основні **завдання** дослідження полягають у визначенні основних когнітивних механізмів формування культури мови на прикладі прозових творів Х. Л. Борхеса.

Предмет дослідження: когнітивні й функціональні особливості

ПРОБЛЕМИ СЕМАНТИКИ, ПРАГМАТИКИ ТА КОГНІТИВНОЇ ЛІНГВІСТИКИ
[ПРОБЛЕМЫ СЕМАНТИКИ, ПРАГМАТИКИ И КОГНИТИВНОЙ ЛИНГВИСТИКИ]

Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Україна
[Киевский национальный университет имени Тараса Шевченко, Украина]

<http://philology.knu.ua/node/318>

глибинних структур побудови прозових творів та їх роль у формуванні культури мови.

Об'єкт дослідження: прозові твори аргентинського письменника ХХ століття Х. Л. Борхеса.

Одним із визначальних чинників формування нації в більшості європейських країн була національна мова, яка поряд із культурно диференціюючими ознаками (традиції, фольклор, одяг тощо) створювала передумови для об'єднання народу і формування мовної свідомості.

Мова, як уважає Дж. Джозеф, є ключовою складовою національної ідентичності щонайменше з п'яти причин: 1. Групи людей, які проживають на одній території і вважають, що мають спільні довготривалі інтереси, мають притаманні їм способи мовлення, що відрізняють їх від інших подібних груп. Мова має тенденцію визначати соціальні риси, на яких базується національна приналежність (хоча це тільки тенденція, оскільки мовна спільність далеко не завжди передбачає національну єдність і навпаки мовні відмінності не обов'язково роз'єднують націю). 2. Ідеологія національної єдності передбачає уявлення, що нації є реальними з тієї причини, що людям, які їх складають, притаманна глибока культурна єдність, що є результатом існування спільної мови. Мова становить текст через постійну взаємодію з яким здійснюється трансляція культури та ідентичності від старшого покоління до молодшого. 3. Конкретні концепти, які складають національну ідентичність, співвідносяться зі словами в національній мові й знаходять втілення в сакральних текстах нації, таких як конституція або ключові твори національної літератури, враховуючи національний гімн. 4. «Правильна мова», стандарти якої насаджують через систему освіти, відіграє провідну роль у збереженні та відтворенні культури. 5. Мова, яка є одним із визначальних маркерів відмінності одного народу від іншого, здебільшого становить ключову складову етнічної ідентичності. Проте на етапі утворення нації менш важливу, а подекуди й першорядну роль можуть відігравати інші цінності, такі як, зокрема, політичні інститути або спільні економічні інтереси. У будь-якому випадку, зв'язок між мовою та національною ідентичністю залишається досить тісним і може посилюватися.

Сучасне осмислення національної мовної комунікації ґрунтується на встановленні співвідношень між поняттями «мова» та «мислення»/«свідомість», на визначенні специфіки вербалізації мисленнєвих процесів у певних соціокультурних ситуаціях, сферах спілкування, географічної обумовленості. Це свідчить про відхід від концепції прямолінійного зв'язку між

(Актуальні питання лінгвокультурології [Актуальные вопросы лингвокультурологии])

Творчість Хорхе Луїса Борхеса в контексті культури мови (Українською) [Творчество Хорхе Луиса Борхеса в контексте культуры речи (На укр. яз.)]

© *Наваренко І. А. [Наваренко И. А.] inavarenko@ukr.net*

PROBLEMS OF SEMANTICS, PRAGMATICS AND COGNITIVE LINGUISTICS
[PROBLEMY SEMANTYKY, PRAHMATYKY TA KOHNITYVNOI LINHVISTYKY]

Taras Shevchenko National University of Kyiv, Ukraine

<http://philology.knu.ua/node/318>

мовою та соціальними потребами суспільства.

Латинська Америка – це не тільки географічне поняття, але і єдність в соціально-історичних і культурних планах, яка, розвиваючись на стовбурі європейської культури, синтезувала близькосхідні, африканські і давньоамериканської культури. XX століття – це відхід від принципу європоцентризму. Тому така неєвропейська цивілізація як Латинська Америка все більше і більше привертає до себе увагу світової думки. Спираючись на християнську римську спадщину, ібероамериканська цивілізація в той же час сприйняла культуру карфагенської, фінікійської, іудейської, візантійської, давньоримської, кельтської, готської, арабської, африканської і численних індіанських культур, у тому числі високорозвинених цивілізацій Месоамерики й Анд. У результаті цього Латинська Америка придбала самобутнє обличчя: з одного боку існує єдність складових культурних традицій, а з іншого боку є багатоплановість різних культур. Все це породило своєрідний еклектизм, який стає специфічною рисою розвитку латиноамериканської культури.

Звідси дослідницький інтерес викликає творчість аргентинського письменника і мислителя Хорхе Луїса Борхеса. Х. Л. Борхес піднімає проблему існування культури Латинської Америки взагалі й одночасно відчуває себе спадкоємцем всіх культур американського континенту, не зменшує роль аргентинців у світовій культурі. Проза Борхеса – це майстерний сплав популярних сюжетів масової культури – детективів, наукової фантастики з архітектурною композицією і філософськими роздумами. Це світ метафоричних символів, який він створив у своїх творах, у вигляді лабіринтів бібліотеки, де головними текстовими співвідношеннями є: природа – культура, Бог – людина, знання – віра, книга – мова, Бібліотека – Всесвіт. Мова йде про всесвіт, який називається «Бібліотека», і складається з невизначеного, можливо, нескінченної кількості шестиграних галерей з величезними вентиляційними шахтами всередині, оточеними дуже низькими поручнями та гвинтовими сходами, які відділяють і піднімають у віддалене:

El universo (que otros llaman la Biblioteca) se compone de un número indefinido, y tal vez infinito, de galerías hexagonales, con vastos pozos de ventilación en el medio, cercados por barandas bajísimas. Desde cualquier hexágono se ven los pisos inferiores y superiores: interminablemente. La distribución de las galerías es invariable. Veinte anaqueles, a cinco largos anaqueles por lado, cubren todos los lados menos dos; su altura, que es la de los pisos, excede apenas la de un bibliotecario normal. Una de las caras libres da a un angosto zaguán, que desemboca en otra galería, idéntica a la primera y a todas. A izquierda y a derecha del zaguán hay dos

(Current issues in linguocultural studies)

Jorge Luis Borges's creative writings in the context of language culture (in Ukrainian) [Tvorchist' Horhe Luisa Borhesa v kontekstí kul'tury movy]

© Navarenko I. A. [Navarenko I. A.] inavarenko@ukr.net

ПРОБЛЕМИ СЕМАНТИКИ, ПРАГМАТИКИ ТА КОГНІТИВНОЇ ЛІНГВІСТИКИ
[ПРОБЛЕМЫ СЕМАНТИКИ, ПРАГМАТИКИ И КОГНИТИВНОЙ ЛИНГВИСТИКИ]

Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Україна
 [Киевский национальный университет имени Тараса Шевченко, Украина]

<http://philology.knu.ua/node/318>

gabinetes minúsculos. Uno permite dormir de pie; otro, satisfacer las necesidades finales. Por ahí pasa la escalera espiral, que se abisma y se eleva hacia lo remoto (La Biblioteca de Babel).

Книга в художньому світі Борхеса – незнищенна, вона – порятунком світу. Поза всяким сумнівом, герой оповідання – це сам письменник, більша частина життя якого пройшла серед книг. Він – бібліотекар, для якого книжки стали провідниками у величезний, непізнаний світ, який був схожим і несхожим на реальний. І цей світ вимагав постійного оновлення, знань, інтуїції. Власне кажучи, реальне життя для Борхеса метафорично перетворилося на непрочитану книгу, яку він оцінював як магічне вмістилище світових цінностей.

Головною рисою твору став крайній скептицизм автора щодо можливості розуміння реальності. Для нього антитеза реальне/нереальне не існувала, а жив він у світі текстів, відчуваючи себе своїм же персонажем. Тому у його творчості представлено декілька поглядів на реальність (нерідко полярних), які зводилися до єдиного розуміння Всесвіту: «це книга, яка не має кінця, і лабіринт, з якого нема виходу»

У малій прозі автора ці метафори переросли в образи-символи. Яскравим прикладом цього став один із найбільш загадкових творів письменника – оповідання-застереження “*El libro de arena*” («Книга піску»), в якому виведена модель абсурдного світу і людини, вирваної зі звичного русла життя, приреченої на самотність.

Si esta mañana y este encuentro son sueños, cada uno de los dos tiene que pensar que el soñador es él. Tal vez dejemos de soñar, tal vez no. Nuestra evidente obligación, mientras tanto, es aceptar el sueño, como hemos aceptado el universo y haber sido engendrados y mirar con los ojos y respirar («El libro de arena»).

Для Борхеса цінність являє книга, а не автор, який її написав, бо саме в книзі збережені загальнолюдські цінності, які є духовною культурою людства. Це нескінченна подорож по історії культури і її пам'яткам, що збереглися до наших днів. Не приєднуючись ні до однієї позиції, автор прагне надати свою декодіфікацію, інтерпретацію тих чи інших явищ культури, намагаючись їх з'єднати, по-новому осмислити.

Х. Л. Борхес запозичує свої теми з усіх сфер гуманітарного знання: у математичній логіці (головний герой оповідання, займаючись літературою, довів можливість створення безкінечного числа текстів шляхом використання всього лише 25 букв, букви могли складатися в лабіринти, повторюватися, їх застосування цілком випадкове але випадкова перестановка букв може привести до створення канонічної книги (“*La Biblioteca de Babel*”)); історії

(Актуальні питання лінгвокультурології [Актуальные вопросы лингвокультурологии])
Творчість Хорхе Луїса Борхеса в контексті культури мови (Українською) [Творчество Хорхе Луиса Борхеса в контексте культуры речи (На укр. яз.)]

© *Наваренко І. А. [Наваренко И. А.] inavarenko@ukr.net*

PROBLEMS OF SEMANTICS, PRAGMATICS AND COGNITIVE LINGUISTICS
[PROBLEMY SEMANTYKY, PRAHMATYKY TA KOHNITYVNOI LINHVISTYKY]

Taras Shevchenko National University of Kyiv, Ukraine

<http://philology.knu.ua/node/318>

філософії і релігії, в західній і східній містиці, фізики XX століття, історії літератури (уявна планета, яку створили кілька поколінь астрономів, біологів, інженерів, метафізиків, поетів, хіміків, алгебраїстів, моралістів, художників, геометрів ... , що працювали під керівництвом нікому не відомого генія із законами фізики та математики, що зазнають змін (“*Tlön, Uqbar, Orbis Tertius*”)).

Таким чином, при всій різноманітності тем, присутніх у Борхеса, особливий інтерес для дослідження представляють його філософсько культурологічні ідеї. Важливими і визначальними рисами є неklasичний тип філософствування, в якому важливу роль відіграють різноманітні мовні засоби та їхні естетичні форми; звернення до міфу і фольклору як живої реальності Латинської Америки (реальні імена героїв, усім відомі назви міст, районів чи вулиць; зображення універсальності латиноамериканського менталітету (апелювання до загальнолюдських цінностей, світової культури тощо).

Новаторські мовні знахідки Х. Л. Борхеса яскраво відображені в книжці оповідань “*Ficciones*” («Вигадані історії»). Він був одним з перших письменників, що заснували еклектику жанрів. Розповідь “*El jardín de senderos que se bifurcan*” («Сад розбіжних стежок»), наприклад, написаний як свідчення доктора Ю Цуна, німецького шпигуна китайського походження, який залишає все, щоб написати роман. Історія представлена спочатку як детективна або поліцейська робота, про що зазначено на початку розповіді. Увесь сюжет обертається навколо цієї ситуації до того моменту, коли головний персонаж приїздить у будинок, де історія приймає зовсім інший розвиток, за ідеєю Борхеса, з метою заплутати читача, пограти з його інтелектом. Назва оповідання не має нічого спільного з початком розповіді, але лише дочитавши історію до кінця, стає зрозумілим увесь символізм назви, її смислове навантаження і прагматичну мету автора.

У творах Борхеса слово є основним об'єктом пізнання, і найважливішим його засобом, кодом, який повинен вести до «таємниць» пізнання. Це одночасно і художня метафора, і елементи національної культури, і нормативність класичних текстів. Метафорами стають не образи і не рядки, а твори загалом: лабіринт – символ простору і одночасності буття справжніх культурних феноменів; буква – символ таємних знаків; слово – символ всемогутності, магії; книга – символ духовного зцілення; бібліотека – символ явищ культури минулого.

Оповідання “*La muerte y la brújula*” («Смерть і компас») представляє синтез мовної техніки наративу і фундаментальної лінгвістики. Оповідання лінійне без стрибків або тимчасової регресії, події підпорядковуються логічній

(Current issues in linguocultural studies)

Jorge Luis Borges's creative writings in the context of language culture (in Ukrainian) [Tvorchist' Horhe Luisa Borhesa v kontekstí kul'tury movy]

© Navarenko I. A. [Navarenko I. A.] inavarenko@ukr.net

ПРОБЛЕМИ СЕМАНТИКИ, ПРАГМАТИКИ ТА КОГНІТИВНОЇ ЛІНГВІСТИКИ
[ПРОБЛЕМЫ СЕМАНТИКИ, ПРАГМАТИКИ И КОГНИТИВНОЙ ЛИНГВИСТИКИ]

Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Україна
 [Киевский национальный университет имени Тараса Шевченко, Украина]

<http://philology.knu.ua/node/318>

структурі причин і наслідків, а факти представлені у формі розповіді. Наратив складається з двох частин: перша – формальні елементи історії, а друга – інтерпретації цієї історії.

Використання часу в розгортанні розповіді є суворо хронологічним (від перфект них, в описах і на рації, до теперішнього в діалогах), і такі ресурси, як фрагментація розповіді, тимчасові стрибки, зміни в перспективі, спогади тощо у даному оповіданні не використовуються умисно з метою підкреслення лінійності подій. Однак треба вказати на три розриви розповідного потоку, створеного трьома реченнями, які служать ключем для розслідування: “*La primera letra del Nombre ha sido articulada*” («Перша літера Імені була сформульована»), “*La segunda letra del Nombre ha sido articulada*” («Друга літера Імені була сформульована»), “*La última de las letras del Nombre ha sido articulada*” («Останню букву Назви було сформульовано»). Ці фрази розділяють текст тематично і візуально. Такий поділ тексту на чотири частини позначає чотири етапи розповіді: перший представляє персонажів і окреслює проблему, яка буде займати головного героя протягом усієї розповіді; другий – пояснення методу розслідування та розробки характеру головного героя разом з поданням другого злочину; третій вводиться передбачуваний третій злочин, а четвертий – розв’язка і представлення останнього злочину.

З точки зору структури тексту – розвиток сюжету є простим і лінійним, автор дотримується необхідних деталей для просування наративу, але на рівні смислу – Борхес встановлює механізми визначення підсумку історії і дає ключ до розкриття, який герой оповіді використає для розкриття злочину. У фінальному фрагменті автор використовує оксиморон як прийом поєднання протилежних за змістом, контрастних понять, які спільно дають нове уявлення для підсилення експресивності змісту:

“– *En su laberinto sobran tres líneas... Yo sé de un laberinto griego que es una línea directa, recta. En esa línea se han perdido tantos filósofos que bien puede perderse un mero detective*” (“*La muerte y la brújula*”).

Торкаючись різних проблеми людського буття, Х. Л. Борхес намагається впливати на людський розум, пробуджувати свідомість людини до їх вирішення. Отже, Х. Л. Борхес – оригінальний і багатограний мислитель світового класу, який завдяки своїм філософсько-світоглядним поглядам, практично підняв сучасну латиноамериканську прозу на рівень сучасного науково-філософського мислення, збагативши тим самим світову філософську думку і зумівши зайняти одне з провідних місць у культурі світу. Творчість Борхеса направлено на пізнання здатності людського інтелекту створювати

**PROBLEMS OF SEMANTICS, PRAGMATICS AND COGNITIVE LINGUISTICS
[PROBLEMY SEMANTYKY, PRAHMATYKY TA KOHNITYVNOI LINVYSTYKY]**

Taras Shevchenko National University of Kyiv, Ukraine

<http://philology.knu.ua/node/318>

вигадки і фантазувати. Уява в розумінні Борхеса виступає не тільки засобом функціонування творчого процесу, але і як джерело натхнення й опори в моральному аспекті справжнього людського життя, а буква, слово, книжка – це ті кодові ключі, завдяки яким людина пізнає світ.

Борхеса називають батьком латиноамериканського роману. Без нього, очевидно, не було б ні Маріо Варгаса Льоси, ні Гарсія Маркеса, ні Карлоса Фуентеса. Таким чином, при всій різноманітності тем, присутніх у Борхеса, особливий інтерес для дослідження представляють його філософсько-культурологічні ідеї. Вони найбільш впливові на формування світогляду епохи не тільки в Європі, але і в Латинській Америці і давно вже стали першочерговим проблематикою для культурології та філософії людини.

Перспективи подальших досліджень: Універсалізм мислення, що проявився практично у всіх філософсько-культурологічних ідеях Х. Л. Борхеса: від застосування багатозначних символів-образів, вирішення питання про статус Латинської Америки до його релігійно-конфесійних поглядів залишаються предметом подальшого дослідження лінгвістів, філософів, культурологів тощо. Залишаються актуальними творчі здобутки письменників Латинської Америки, які зуміли посісти видатні місця в культурі світу.

Література

1. Вежбицкая, А. *Семантические универсали и описание языка* (Москва, 1999): 293.
2. Карасик, В. И. «О категориях лингвокультурологии.» *Языковая личность: проблемы коммуникативной деятельности* (Волгоград, 2001): 3-16.
3. Гнатюк, П. П. «Мовна свідомість у сучасній лінгвістичній парадигмі.» *Українське мовознавство* 34 (2005): 3-8.
4. Ейгер, Г. В. *Механизмы контроля языковой правильности высказывания* (Харьков, Основа, 1990), 184.
5. Джозеф, Дж., доступ <http://www.nasonline.org/>

Джерела ілюстративного матеріалу

1. Borges, J. L. *La biblioteca de Babel*, Ficciones. Obras Completas (Buenos Aires, EMECE, 1985), 465.
2. Borges, J. L. *Abenjacán el Bojarí, muerto en su laberinto* (El Aleph. op. cit.), 601.
4. Borges, J. L. *El jardín de senderos que se bifurcan*, Ficciones (Quinta edición, 2013), 221.
5. Borges, J. L. *La muerte y la brújula*, Ficciones (Quinta edición, 2013), 221.

References

1. Vezhbickaja, A. *Semanticheskie universalii i opisanie jazyka* (Moskva, 1999): 293.
2. Karasik, V. I. «O kategorijah lingvokul'turologii.» *Jazykovaja lichnost': problemy kommunikativnoj dejatel'nosti* (Volgograd, 2001): 3-16.
3. Gnatjuk, P. P. «Movna svidomist' u suchasnij lingvistychnij paradygmi.» *Ukrai'ns'ke movoznavstvo* 34 (2005): 3-8.
4. Ejger, G. V. *Mehanizmy kontrolja jazykovoj pravil'nosti vyskazyvanija* (Har'kov, Osнова, 1990), 184.
5. Dzhozef, Dzh., dostup <http://www.nasonline.org/>

(Current issues in linguocultural studies)

Jorge Luis Borges's creative writings in the context of language culture (in Ukrainian) [Tvorchist' Horhe Luisa Borhesa v konteksti kul'tury movy]

© Navarenko I. A. [Navarenko I. A.] inavarenko@ukr.net